पतिं कञ्चित्कालमुपास्य खिन्नः सन् प्रजाभिः सह तस्मात् प्रजापतेरपाक्रामत्। तमग्निमवरोद्धुमिच्छन् प्रजापतिः पृष्ठतो गत्वा पलायमानं तमवरोद्धुं नाशक्नोत्। अशक्तः स प्रजापतिः श्रमेण सन्तापं प्राप्तः। ततोऽग्निस्तं दृष्ट्वा स प्रजापतिस्तप्त इत्येवं वदन् पलायनादुपरतः। स च प्रजापतिः श्रमजन्यं स्वेदजलं स्वकीयललाटादुन्मृष्टवान्। तच्च जलं घृतरूपेण प्रादुरभूत्। यस्मात् प्रजापतिः स्वकीयललाटस्य दक्षिणभागे स्थितं स्वेदजलममङ्गलं मन्यमान उन्ममार्ज, तत्तस्माल्लोकेऽपि यस्य पुरुषस्य दक्षिणभागे केशा उन्मृष्टा इवोर्द्ध्वाः पृष्ठतोऽवनता उत्पद्यन्ते, तस्य पुरुषस्य तां केशोत्पत्तिं प्रजापतिसम्बन्धिनो ज्येष्ठलक्ष्मीत्येवमभिज्ञा आहुः। लक्ष्म्याः पूर्व्वमुत्पन्ना ज्येष्ठलक्ष्मीः, यां दारिद्र्यस्वामिनीं देवतामुद्दिश्य ज्येष्ठाव्रतमाचरन्ति तद्रूपत्वादेव तथाविधं केशलक्षणं दृष्ट्वा मातापितॄणां तत्फलं व्यवहरन्ति। यस्मादयं प्रजापतिर्ललाटादुन्मार्जनं चकार, तस्मात् कस्यापि ललाटे केशा न विद्यन्ते। तेन तदुत्पन्नं घृतं होतुं हस्ते गृहीत्वा स्वेदजलस्य पवित्रत्वसन्देहेन होमं कुर्य्यां न वेत्येवं "व्यचिकित्सत्" सन्देहं कृतवान्। विविधकेतनस्य ज्ञानस्येच्छा विचिकित्सा, कोटिद्वयात्मकः संशय इत्यर्थः। तस्याश्च विचिकित्सायास्तदा जन्म सम्पन्नम्॥

एतद्वेदनं प्रशंसति। "य एवं विद्वान् विचिकित्सति [२] वसीय एव चेतयते" इति। यः पुमानेवं प्रजापतेर्विचिकित्सोत्पत्तिं विद्वान् स्वयं शास्त्रार्थं विचारयति स पुमान् वसीय एव चेतयते वस्तुतत्त्वमेव निश्चिनोति॥